

CHƯƠNG HAI MƯỜI SÁU

THẬT CHUA CHÁT THAY CHO CÁI GIẢI LÀ "GIẢI PHÓNG"!!!!

Trong tuần lễ đầu tiên của tháng 9, anh Phạm, một người bạn của tôi, cùng đồng chí một chỗ trên chuyến bay về Pháp. Khi vừa đến Ba Lê, anh đi nhận tôi cho tôi ngay tại phi trường Roissy:

- "Tôi phải đi gặp anh liên, để cho anh biết, để cho anh nói với tờ báo của anh nhé ng gì đã xảy ra ở Sài Gòn. Trăm ngàn người!"

Anh b n tôi có v b quá căng th ng , b kích thích quá đ nh m t ng i v a b m t cú s c n ng, mu n ph n đ i và kêu c u v y . Đó không ph i là thói quen c a anh. Anh Ph m là m t ng i Vi t Nam , ng i Mi n Tây, đ c bi t r t c ng c i và r t bình tĩnh. Anh là m t sĩ quan thi t giáp, t n n chánh tr Pháp t năm 1955, sau đó anh đã t p t c h c và đã gi t đ c b ng k s đ n toán và c nhân hóa h c m t cách v vang.. Anh ta có m t ch đ ng v ng ch c trong m t công ty vi n thông l n t hai m i năm nay. Vào dân Pháp năm 1958, anh ch a v Vi t Nam l n nào t hai m i năm nay. Hôm 2 tháng 4 v a r i anh tr v Sài Gòn đ thăm gia đình anh, và b k t l i đó trong 4 tháng. Tôi ph i g p rút đi g p anh b n tôi m i đ c.

Tôi g p l i b n tôi, lúc n y ng i trông quá g y, v m t m t m i, v i c p m t lo ng b n ch n. Anh n m tay tôi trong hai bàn tay c a anh th t ch t và nói v i tôi m t h i

- "Anh Pierre i, Sài Gòn ch còn có m t s đ rách kh n kh , m t n i th t v ng, m t s ch ng đ i và m t cái ch t mà thôi. Con ng i đáng ghét nh t đáng khinh nh t Mi n Nam ngày nay không ph i là ông Thi u, cũng không ph i t ng Tr n văn Trà, mà là t ng D ng văn Minh. Ch ng nh ng ông ta đã bán đ ng Mi n Nam mà ông ta đã cúi đ u quy y tr c nh ng ng i c ng s n B c Vi t .

- Hãy bình tĩnh đi ông b n i, Anh hãy c g ng s p x p nh ng ý c a anh cho có th t m t chút đi...

Anh Ph m nhìn tôi nh m t ng i m ng du, đang t p trung vào m t th gi i nào đó mà ch có riêng m t mình anh bi t thôi, r i m i nói:

- "Anh không th nào hi u đ c cái gì đã x y ra bên đó đâu. Anh không th nào t ng t ng n i là t t đ u đã thay đ i h t. Và c m t s thù h n !....

Anh ta ng ng m t lúc, l y tay d i c p m t nh m t ng i ng v a m i th c

đ y, m t ng i v a m i qua m t gi c m hã hùg, rút t trong túi ra m t cu n s tay màu đen, l t qua l t l i vài t r i nói:

- " Tôi gi đ c cu n s tay n y qua cu c khám xét. Tôi có ghi l i r t đ y đ , t t c nh ng gì tôi đã th y, đã nghe và đã hi u đ c . Trong su t hai m i năm qua, tôi gác b chánh tr ra ngoài tai. Đ n tháng 3 năm nay, khi tôi n m r t tho i mái gh phô t i đ xem truy n hình Ba Lê, cũng nh t c nh ng ng i Pháp khác, tôi t ng ng i Vi t Nam ch y tr n chi n tranh ho c là h đã b s tuyên truy n ch ng c ng đ u đ c. Anh b t không, th t s tôi đã l m ! Bây gi tôi m i hi u là t i sao ng i Vi t Nam đã ch y tr n đ y đ ng. Không ph i h ch ch y tr n đ n pháo và các đ n v c ng s n B c Vi t . Mà h th t s ch y tr n b máy phía đ ng sau b đ i c ng s n đó anh Pierre ! Các loa phóng thanh, các s t giác và lên án, m i s chuy n đ i b t bu c c a đ i s ng, nh ng tr i t p trung c i t o, nh ng tòa án nhân dân, và nh ng "cán b " v a cu ng tín v a cu ng nhi t không m t m i, m t l nh nh t n, ngoan c và kh t khe còn h n các th y tu c a Tòa án Đ giáo. Nh ng tên cán b n y khi h n m đ c anh r i, h không bao gi buông tha anh ra cho đ n khi nào anh ph i t ng t ng tìm ra đ c nh ng tr ng t i c a mình đ mà t thú t i m i xong . Có nghĩa là cho t i khi nào anh ph i t nh n là anh có ph m t i dù đó là m t t i tr ng do anh t ng t ng ra, nghĩa là cho t i khi nào anh ch i b t t c , ch i b tín ng ng c a anh, ch i b b n bè c a anh, gia đình c a anh, cho t i khi nào anh h i nh p vào giáo h i c a h , vào lý thuy t c a h , vào l i s ng c a h ... dĩ nhiên là đi ng c l i h t v i đ i s ng cũ...

Anh Ph m ng ng m t vài giây r i l i ti p t c:

- " Tôi đã nhìn th y b máy đó đ u hành r i, nó núp k đàng sau các "b đ i" ngâ ngô t Mi n B c đ i vào Mi n Nam . Nó r t là kh ng kh p. Tôi s c g ng gi i thích cho anh, c g ng k cho anh nghe nh ng gì tôi đã th y. T t c binh sĩ vào chi m Sài Gòn đ u c m là c c a M t Tr n Gi i Phóng Mi n Nam.mà h g i là "lá c c a C PLT CHMN".

Dân chúng Miền Nam đứng suy nghĩ rằng: "giữa ta người Miền Nam với nhau, cùng nhau người ta cũng có thể tha thứ lẫn nhau, để có được một thế giới pháp". Nhưng làm gì có người Miền Nam? Chắc có toàn là "bên đời" người Bắc. (nguyên tác: des Tonkinois), nhưng chú "nhà quê" chỉ thích mua những chiếc đồng hồ có chế ngày tháng mà thôi ngày cha sinh mẹ đẻ họ mới đồng ý làm đồng hồ tiên và họ gọi là "đồng hồ có cửa sổ", và họ thích chụp ảnh với các anh phó nhòm chuyên chụp ngoài đồng ruộng. Người dân Sài Gòn bắt đầu gọi họ là "những con chó" vì họ mặc quần áo màu xanh lá cây và thường đi hai hàng. Cũng không có gì quá đáng lắm đâu. Chỉ châm biếm một chút thôi. Và các sĩ quan thì vào khách sạn. Họ chỉ cần đồng hồ tay thang máy bao giờ. Một ngày nọ, khách sạn Palace, tôi được chọn làm nhân viên lễ tân. Một bà già dùng thang máy đi lên lầu ba. Một cô gái còn trẻ cũng dùng chiếc thang máy đó để đi xuống, khi cửa mở cô gái bước ra và đi về phía trước. Một anh sĩ quan người Bắc đang đứng nhìn thấy, bước lui lại một chút và kinh ngạc la lên:

- "Đây là máy móc gì đây? Kìa vậy? Một bà già vào đây đi lên, bà ta rất già, nhưng lúc xuống thì bà ta trẻ lại gần 50 năm!"

Nghe tôi nói vậy chắc có người cho là tôi kể chuyện lạ chớ sao thành phố Marseille họ xa xa phía không anh? Nhưng không, đây là một chuyện thực, một chuyện đáng kinh ngạc! Còn nhiều chi tiết nữa. Anh có muốn tôi kể thêm cho anh nghe không? Họ cũng không bao giờ thấy biệt thự phòng tắm nữa. Họ lấy nước trong những cửa sổ của máy và để rửa mặt. Có một buổi chiều các thợ sửa gia và máy ông "Bang" Tàu với "hình" cho quân đội gọi phóng một bình viên lên trên nhốt. Chắc Lén và đã một thời gian dài các sĩ quan cao cấp của họ. Tất nhiên, người Tàu cho gọi máy nhốt viên đi để chụp ảnh. Họ chụp ảnh bằng đèn. Khi ánh đèn chụp của máy nhốt viên lên, các sĩ quan đứng đứng ngay dậy và cùng rút súng ra. Họ đứng đó là một cuộc săn. Tất cả những giai thoại này ở Sài Gòn ai cũng biết hết cả. Người dân thành phố cũng rất vui. Họ không thể nào hiểu được là những người miền Bắc đang khi đi ngủ chỉ biết có những làng mạc nghèo khổ, những trẻ em học luy, núi rừng và chiến tranh. Một thế giới mà không hề có một chiếc tivi, họ có một máy ghi âm, cũng không có khách

số n, không có đèn chiếu thu hình ban đêm. Khi người ta chiếu là người ta chiếu là mình che giấu cái lo sợ của mình. Nhưng dân chúng Sài Gòn đã nhanh chóng hiểu rằng "hàng chiếu là sai". Đã có hàng chiếu chuyên rẽ c rẽ i x y ra.. Các chú "bộ đội" đã bắt gặp kẻ trộm đang chuyên xăng trong nón sắt của họ, và kẻ trộm đã bắt bắt bu c ph i u ng h t nh ng gì h ch a trong nón sắt của họ. Họ đã bắt được kẻ nh ng anh móc túi, và họ đã dùng súng lục bắn vào hai bàn tay của hàng chiếu ng ng i n y tr c khi th cho họ đi. Sau đó họ cũng sợ cho thấy là họ cũng sợ binh sĩ của họ y như vậy.

Một anh tài xế xe Molotova đã cán chết một em bé Gia Định. Bà mẹ la lên, đám đông tụ tập đòi phải được sự thỏa mãn. Anh trốn ng xa để ngh b i th ng ba bao gạo. người mẹ thì ch i h n và nói l n : "Anh ta giết chết con tôi, tôi muốn anh ta đền bù". Nghe vậy, người ta trốn ng xa lập tức lấy cây súng của một "bộ đội" gần đó và cho ngay một phát đạn vào đầu anh tài xế. Và vì sau đó đã có hàng chiếu cu c x t i ch các ph m nhân bị trói tay và được cột vào hai miếng gỗ, ngay trên đường phố, như vậy gọi là để làm gương. Kẻ đó dân chúng Sài Gòn mới thấy sợ và họ bắt đầu nói là "Hàng chiếu ác hại hơn bọn Nhật nhiều!"

Nhưng một chút để hút thuốc, anh Phạm kéo một hồi dài thớt ngon rồi lại tiếp tục:

- "Kể luật sư và sự tàn ác của mấy chú "bộ đội" đã gây xúc động cho người dân Miền Nam. Nhưng hàng chiếu còn chiếu bắt bọn "cán bộ" để ng viên của đảng cộng sản. Bọn này không có mặt quân phục xanh như "bộ đội". Họ thường mang quần dài màu xám hay màu sẫm màu và một áo sơ mi trắng không bao giờ rời và bỏ ra ngoài. Đó mới thật sự là chức nhân ông. Họ không cần áo nhưng có một chiếc quần. Họ quan sát, để câu hỏi, ghi vào sổ tay, tìm hiểu, nghiên cứu và quy kết. Họ là hàng chiếu ng ng i h ng đ n các lập h c lập c i t o. Lúc ban đầu, người dân Sài Gòn thấy mình bị bắt nh ng còn hoài nghi. Họ đã theo các buổi họp lập c i t o n y v i c m nghĩ là mình đang bị một lập m u giáo dành cho hàng chiếu em bé chết. Họ hát theo hàng chiếu gì người ta bắt phải hát, họ cũng vỗ tay, cũng lập lập i nh ng gì họ bắt phải lập lập i. Khi buổi họp lập h c i kh y. Và sau đó một lần nữa là họ hát c i t o n y, họ hát còn c i t o kh y để c n a. Bởi vì "cán bộ" bắt họ

phôi và t đi vôi t l i 10 l n, 20 l n nh ng l i t thú c a h . Không m t ng i nào trong dân chúng th y mình có ph m t i, và nh th là coi nh t t c đ u th y sai h t. Đây nhé:

- các t m buôn đã bán thu c ng a cho M đ h ng v i các cô gái : là có t i;
- ng i th c x ng đã đóng góp vào n l c chi n tranh : là có t i;
- th ng gia ng i Tàu đã mua l i chi n c ph th i: là có t i;
- cô gái ăn s ng đã làm m t danh d dân t c khi bán mình cho ng i ngo i qu c: là có t i;

- anh sinh viên đã có c m t b s u t p các đĩa nh c gi t gân... là có t iT t c m i ng i m i gi i đ u đã, đang hay s là k ph m t i h t.
Nh v y là ph i b i t t i c a mình, ph i b i t s a mình, ph i b i t b t bu c cha m mình, con cháu mình, b n bè mình ph i s a ch a, c i t o; ph i b i t "v ch tr n" có nghĩa là ph i t giác nh ng ng i nào t ch i không ch u thay đ i.

Và k t i p sau đó là b t đ u có nh ng cu c ru ng b t, nh ng cu c khám xét. Các công an m t v đ n nhà ban đêm, l c l i kh p m i n i, gõ vào t ng, tháo h t bàn gh , các v t d ng trong nhà, khám xét h t qu n áo, có khi m tung nh ng ch khâu vá ra xem. Ch c n có m t quy n sách nh ch ng c ng nào đó, m t b c tranh nh nào đó c a M , hay m t hình nh nào đó c a ông Thi u còn b quên trong ngăn kéo, là ng i ch nhà s b b t mang đi.

Bu i sáng th t s m ng i ta có khi ng i ta g p nh ng hàng ng i tay b trói qu t ra sau l ng, b binh sĩ m t l nh nh đ ng đ n đi. Có đôi lúc các bà v ch y theo sau v a la v a khóc. Các anh "b đ i" đ u i h đi b ng báng súng... Và nh th là ng i ta quây m t đi không ai dám nhìn vào c nh n y. Không ph i h ch b t ng i mà h còn t ch thu, tr ng đ ng nhà c a n a. T t c nh ng ai có nhà r ng rãi, nghĩa là có h n hai phòng cho c gia đình, thì ph i cho m t s "b đ i" vào c trú, ph i gi t giữ cho h , n u c m cho h . Các sĩ quan thì b i t th . Nh ng anh nhà giàu nào đã b t ch thu ch ng m c trong ngân hàng thì ph i giao n p t c đ m ngh , s sách và hàng s n mài cho các y viên tài chánh. Còn l i món nào thì h đem bán l n bán h i đ mà s ng. Đ n khi không còn gì đ bán đ c n a thì h t t . Sài Gòn

là m t thành ph tuy t v ng mà các t đ u gi ng có đ y đ hóa ch t hay nh ng viên thu c gi t ng i đ màu, tr ng, h ng và xanh. Ng i nào không có thu c thì c o diêm sanh các v qu t đ u ng.

T t c m i chuy n đ u nh m đ n con ng i vào con đ ng cùng c a th t v ng.

Các cu c đ u tra th m v n, các cu c b t b , nh t là tình c nh kh n kh và s đối rách. Có trên m t tr u ng i không có v c làm và không có gì đ ăn, đó là ch m i tính riêng cho Sài Gòn mà thôi đó. Chánh quy n c ng s n đã loan báo trên đài phát thanh là h đã phát không sáu ngàn sáu trăm (6.600) t n g o cho m t tr u ba trăm ngàn (1.300.000) dân nghèo đô thành trong 2 tháng 5 và tháng 6. Nh v y tính ra b đ ng ch có ch a t i 100 gram g o cho m t ng i m i ngày.

Con đ ng T Do thì đã v ng ng t, t c các t m đ u đ c a. Trên v a h đ ng Charner, ng i ta bày bán đ m i th trên các t m v i dù, nào là qu t máy, dao mu ng, th ng vàng h cám, bán v i giá th t r m t. Ng i bán ăn m c r t t m t nh ng quá g y. V i m t n m b c ch mua đ c vài kí g o. có nh u ng i còn đem bán c bàn th ông bà. Tôi đã ch ng ki n đ c r t nh u chuy n r c r i. khu v c Ch Cũ, đ ng sau Kho B c, m t ng i tr c năm ch c tu i đã gi t m t túi xách c a m t bà qua đ ng. Bà ta la lên. M t đ i tu n t u đã đ n k p và b t k c p gi t, Anh ta đ ng th ng ng i lên và cao gi ng nói n lên v i "b đ i":

- Đ ng v y, tôi là m t k tr m . Các anh hãy làm giùm tôi m t v c : hãy đi tìm giùm v và 5 đ a con tôi i đây và hãy b n h t chúng tôi giùm t i đây tr c m t m i ng i , b i vì chúng tôi không còn gì đ ăn h t. "

Cũng có nh ng cô gái còn t p t c m c qu n áo ki u Tây Ph ng. Lúc đ u thì c ng s n còn ch m c cho. Nh ng bây gi thì b c m h n. Các anh "b đ i" dùng kéo n c t b t m y chi c qu n quá r ng. Tôi đã ch ng ki n t n m t m t cô gái gi n đ vì ng i ta xé qu n Gin c a cô. Cô t c gi n xé c áo cánh và c i luôn n t v c a cô ta ra, c m ném vào m t c a "B đ i" và đ a b ng c tr n ra nói v i h :

- "S n các anh đây thôi thì hãy c t giúp c p vú c a tôi luôn giúp đi !"

Cô n y không ph i là m t cô gái ăn s ng. Đai phát thanh đã loan báo là trong vài tu n l n a, m i ng i dân "nam cũng nh n " đ u ph i m c m t lo i qu n áo nh nhau: áo qu n b ng v i thô nh nhu m c nâu, màu đ nâu.

Anh Ph m nh n m t, nhúu mày có v h i bu n c i, ng ng giây lát, xong l i ti p t c nói n a:

- " Anh Pierre b t không ? b n c ng s n cũng dùng nh u trò t i u x o nh ng n t là đ n s và ng i ta cũng m c b y nh th ng. Tôi s k cho anh nghe m t giai tho i không quan tr ng l m, nh ng b u l đ c cái cách c a h g t g m nh ng ng i ch a đ c c nh giác. M t tháng sau khi Sài Gòn b ch m, m t g tr c khi thì t quân lu t, tôi cùng m t ông b n giáo s đi d o cách r p chi u bóng Casino không bao xa. Thành linh chúng tôi nh n th y hàng đèn tr c quán r u "Đêm Đông Ph ng" đã đ c b t cháy sáng và t trong t m có t ng nh c x p xình v ng ra ngoài. B n tôi v a c i v a nói ; "Có th h đã m c a h p đêm tr l i. Chúng ta hãy vào đây u ng m t ly cho nó b t căng th ng. Chúng tôi đ y c a b c vào. Có nh u c p đang nh y trên sàn và ban nh c đang ch i m t b n nh c gi t gân. Qu y r u cũng đ c th p sáng, và có m t s v n đang ng i u ng trên gh cao tr c qu y. Chúng tôi đang đi đ n m t cái bàn. Hai "b đ i" đ t nhiên xu t h n t phía sau m t cây c t, chĩa súng vào chúng tôi và đ y chúng tôi ra c a , ch ng nói ch ng r ng. Ngày hôm sau chúng tôi đ c nghe m t cô gái nh y c a t m Las Végas cũ gi i thích câu chuy n đó nh sau:

- " Chúng tôi h n m t ch c ng i c nam l n n đã đ c g i t i m t "sân kh u", là cái h p đêm n y, đ c tr cho m i ng i 1000 đ ng và đ c đ i m t b a c m. Bù l i chúng tôi ph i nh y v i nhau su t hai t ng đ ng h , "nh h i còn ch đ bù nhìn" v y. Có nh ng chuyên viên quay phim ch u bóng c a nh ng n c c ng s n Âu Châu đ n thu hình chúng tôi, và sau

đó thì các anh b đ i đã đ a chúng tôi v nhà b ng xe quân v n. Cu n phim đó nghe nói s đ c dùng đ tuyên truy n ngo i qu c, đ cho ng i ta th y là ch đ m i th t s đã quá đ dãi.M t tu n sau đó, h i làm y nh v y m t n n a nhà hàng "Arc en Ciel" trong Ch L n, v i nh ng ng i khách ăn m c sang tr ng, v i m i th c ăn bày trên "búp phê" th nh so n, món heo quay vàng cháy, th t heo ghim n ng, đ th trái cây, r u vang, r u khai v v.v.. nh ng t c khách hàng đ u là đóng trò h t, h đ c đ i ăn vì nhu c u dàn đ ng đ quay phim. C nh phim đ c quay đ nh m cho th y Sài Gòn không th u món gì, b i vì các nhà hàng sang tr ng v n t p c đ c t p đ y đ và th ng xuyên. (1)

- Và cái g i là CPLTCHMN thì ra sao r i ? trong t c nh ng chuy n đó ?
□

- Các ng b tr ng c a cái Chánh Ph đó đã Sài Gòn nh ng không có gì đ đ u hành. H đ c trong nh ng dãy nhà thu c B T ng Tham M u cũ c a Mi n Nam, g n sân bay Tân s n Nh t . Có lính gác chung quanh doanh tr i, súng ng h n hòi. Công an chánh tr B c Vi t không r i h n a b c và h không t p m t ông khách nào. Các thành viên c a " y Ban Lãnh Đ o" thì trong thành ph , trong nh ng khách s n h ng nh mà có n i không có n i m t cái đ n tho i. Th nh tho ng h cũng có m t trên khán đài. Lâu lâu ng đ nh k đài phát thanh và báo chí cũng có loan báo nh ng b n tuyên b hay đăng nh ng bài nói v các "nhân v t c a Mi n Nam và c a Mi n B c", hay nói v đ ng i chánh tr "không liên k t" c a Mi n Nam . Nh ng cũng không đ i g t đ c ai. Các sĩ quan B c Vi t đ n trú đ u mang phù h u c a C PLT CHMN trên nón c i. Tôi đã có trò chuy n v i m t trong nh ng sĩ quan n y, m t đ i tá thu c s đoàn 320 B. Anh ta v a nhún vai v a nói v i tôi:

- "Ch là m t phù h u thôi mà, cũng nh nh ng lá c v y. Nh ng đ u h u ng tr ng c n th t đ t n hành "ch n đ ch H chí Minh" thôi. Ph i cho có m t s tin ng đó là b đ i c a CPLTCHMN đang g i phóng Mi n Nam . S th t thì chúng tôi đ u là quân đ i Mi n B c và do Hà N i ch huy "Nh n g gì mà đ i tá đó đã nói v i tôi đ u đ c ch ng th c b ng s k n.. Nh ng ng i B c thì ch m h t các b t th và nhà đ p, các khách s n h o h ng,

các c quan công c ng. Ch có h m i đ c x đ ng các xe du ch lo i t n c a ng i M b i. Nh ng nh ng lãnh đ o cách m ng Mi n Nam đ c chia ra làm hai thành ph n: th nh t là nh ng ng i "t p k t", nh ng ng i đã ch n a đi ra Mi n B c h i năm 1954, và th hai là nh ng kháng chi n quân c a

M t Tr n Gi i Phóng. C hai thành ph n đ u ch ng ng i B c (nguyên tác :anti-Tonkinois).H b đ i x nh nh ng ng i anh em nghèo và th c s không đ c có m t trách nhi m nào rõ ràng h t, m c đ u h đ c gán cho nh ng danh v chánh th c. Tôi đã có trò chuy n v i nh u ng i trong s nh ng anh "t p k t". H nói :

" ngoài B c, chúng tôi không ph i là ng i ngo i qu c. Nh ng bây giờ thì chúng tôi đã v nhà chúng tôi r i, ch t s ng gì chúng tôi cũng đây, chúng tôi không tr ra ngoài đó n a đâu."

Tình c m c a ng i dân Mi n Nam m nh h n bao giờ h t. Cách x s c a nh ng ng i Mi n B c trong t th chi m đóng đã giúp cho ng i dân Mi n Nam g n bó v i nhau h n. Dân chúng Mi n Nam không b t c i n a r i mà v n g i ng i B c là b n "xâm lăng" (nguyên tác:les "xam-lang"), nh ng k xâm c, ho c nh ng " cá rô cây" (nguyên tác : "caro-cay"). Danh t khinh b n y mu n nói ra nh u đ u m. Con cá rô là lo i cá mà ng i dân nghèo th ng ăn. Vì có m t s ng i B c đã làm nh ng con cá rô b ng cây b vào chén n c m m đ lúc nhìn thoáng qua cũng th y h có ăn cá, nh ng th c s là h ch có ăn c m không mà thôi. Danh t " cá rô cây" cũng đ ng nghĩa v i "đói nghèo mà kiêu căng".

- Anh có nghe nói gì v kháng chi n hay là chi n khu gì không ?

- Dĩ nhiên r i. Ch c n đi m t chút thôi, nghe đài phát thanh, đ c báo chí hay nh ng thông cáo dán t ng, thì th y ngay b ng ch ng. T i Sài Gòn thì t quân lu t đã đ c tái p i. Và đó không ph i là chuy n đùa đâu. V đêm "b đ i" h th y cái gì nhúc nhích là h b n li n. Đài phát thanh kêu g i

dân chúng hãy "t cáo nh ng ng i ph n đ ng nào còn n tr n". Báo chí th ng loan báo nhi u n hàng tu n là "l c ng an ninh đã bao vây và h sát nh ng toán ph n đ ng còn ngoan c gi vũ khí đ n đ c". Lúc đ u thì "b đ i" b đ m b ng dao găm, hay b s t c . Đó là nh ng hành đ ng , do nh ng ph n ng c gi n c a m t vài sĩ quan c l ng. B gi thì đã có nhi u h th ng, b t đ u có ch c và nh ng v ám sát có a ch n. Ng i ta th ng nh m vào các cán b và công an. Ng i ta làm gi y căn c c gi m o. Có truy n đ n đ c r i trong tr ng h c kêu gi sinh viên ra chi n khu. T t c các sinh viên đâu có đ b o đâu. Có n h đã đánh m t y viên c a đ i h c. Vào cu i tháng 6, đã có m t s nhen nhúm bi u tình. M t cán b đã b đ p ch t b ng búa. Ng i c m đ u đã b b t và b x b n ngay. Cái ch t n y đã làm cho sinh viên hoang mang.. Vào tu n đ u c a tháng 7, i có x y ra m t chuy n r c r i n a tr m tr ng h n.. Sáu trăm sĩ quan thu c QLV NCH (600) đi trình đ n h i tháng 5 đã b đ a đi đ n m t tr i tù kh sai gi a r ng, vùng núi Bà Đen cách Sài Gòn kho ng h n 100 cây s v h ng B c. Tình tr ng sinh s ng c a h r t là vô nhân đ o. H ng ngày h ch đ c phát có hai n m c m v i mu i và ph i đ n cây to v i nh ng chi c r u th ng, sáng cho đ n chi u.. M t bu i sáng n vào cu i tháng 6, các "b đ i" gi h (ch có ch ng 100 chú) đã p h p h ị và nói :

-*"Các anh đông quá, nên vì lý do an ninh, chúng tôi s c t các anh i ng c p hai ng i m t".*

Các sĩ quan n y ph n đ i :

-*"Chúng tôi không có làm gì sai trái, chúng tôi làm v c nh trâu r i mà m y anh còn mu n c t chúng i nh súc v t ? Chúng tôi không th nào làm v c c p đôi nh v y đ c, cũng không th đi v sinh riêng r đ c n a."*

Các chú "b đ i không c n b t và b t đ u c t h ị ng c p v i nhau. B y gi các sĩ quan tù nhân m i ch i x l ng. H ùa vào n công các b đ i gi "

tù. Dĩ nhiên b đ i đã n súng và có h n 100 sĩ quan b t th ng, nh ng nh ng ng i khác đã t c đ c khí gi i c a b đ i và đã tàn sát h t toàn b . C ng s n đã đ a nh u xe binh sĩ đ n tầng c ng và cu c tr n áp th t là r t tàn nh n. Ch có m t nhóm sĩ quan đã ch y tr n đ c vào r ng có mang theo vũ khí. Vài ngày sau, B N i V đã loan báo trong m t b n thông cáo báo chí là : " có vài trăm ph n đ ng đã ch t trong m t tai n n trên đ ng Tây Ninh." Ngay sau khi đ c b t tin n y, hàng trăm v con c a nh ng sĩ quan đã t t p tr c B N i V g n Nhà Th Chánh Tòa. H yêu c u ph i gi i thích, h đã xô đ y các lính gác và ch i ng i phát ngôn viên c a Chánh Ph :

- "Chúng tôi không tin. Không th nào có đ n hàng trăm ng i ch t trong m t tai n n trên qu c . hãy tr thây c a ch ng con c a chúng tôi và chúng tôi s th y b t t i sao h ch t."

H quá b khích đ ng g n nh cu ng lo n. Nh ng mô t gi sau đó, t t c khu v c n y đ c b đ i đ n bao vây, h chĩa súng và lên cò súng liên thanh nghe r c và các bà b gi i tán b ng báng súng. Đó là nh ng gì đã x y ra Sài Gòn , anh Pierre . Đ c tài và ch có đ c tài !- Và đã có nh ng gì đã x y ra các t nh ?

- Trong các thành ph Miền Tây, vì không có báo chí đ có th th y đ c nh ng gì đã x y ra trong nh ng ngày đ u c a v c c ng chi m, th t là đ m máu. Công tác tái p tình hình "đ o đ c" th t là v a tàn b o v a v ng v . Các cô gái và các bà còn tr b bu c t i vì ăn m c "l l ng". Các bu i h p có nh y đ m b binh sĩ "công ph n" gi i tán, nh c c b t ch thâu vì đàn guy ta đ n và c bình đ n là c a đ qu c. Tòa án "nhân dân", cho hành quy t ngay. C nh Sát và cán b c a t nh b gán t i "tham nhũng". Quân đ i Miền Nam không có hành đ ng ch ng đ i sau khi Sài Gòn b chi m.. Nh ng các đ n v đ c phân tán và m i b t đ u có nh ng v đánh úp, sau đó vài tu n. Có m y trung đoàn thu c s đoàn 21 b binh (m t trong 3 s đoàn đ n trú Tây Nam Sài Gòn) đã đi vào vùng ly khai c a Hòa H o. Nh anh đã b t , Ph t Giáo Hòa H o là m t giáo phái đ a ph ng ch ng c ng s n đ

d n nh t và cũng đ c ghi nh n là không từng ph c chánh quy n trung
ng. H v n có m t l c l ng bán quân s . Giáo phái n y có m t kh p
trong s 11 t nh và có g n m y tri u tín đ . Vùng kháng chi n m nh nh t
c a h n m g n biên gi i Cam B t, trong tam giác Long Xuyên - Châu Đ c -
Tân Châu, m t vùng giàu có v i nhi u sông r ch và ru ng lúa, m t vùng
ch ng ch t đ y đ ng n c, đ dáng chăng b y, dính l n v i vùng núi Th t
S n, Tôi đã dùng gi y t c a anh tôi đ đi xu ng đ c Mi n Tây thăm gia
đình. Các tr c l giao thông chính và các trung tâm thành ph đ u đ c
quân đ i chánh quy B c Vi t tr n gi . Nh ng có v nh h không đ c ngh
ng i theo ki u đ ng quân: th ng xuyên có các đ i tu n ti u b ng chi n xa
và binh sĩ luôn luôn đ tay vào cò súng, còn pháo binh thì t th s n sàng
tác x .. Các tr c giao thông ph và các đ ng n c thì không đ c h ki m
soát. Có r t nhi u sông r ch, v i nhi u nhánh tua t a và nhi u b đê. Bâ
g thì ng c l i h t, đ n l t c ng s n b phá r i, c ng s n ph i gác và gi
c u và ph i duy trì tr t t .. Trong hi n t i thì h không làm xu . Cũng có
nhi u nhóm dân quân t x ng h là ng i c a M t Tr n và h không ch u
nghe l nh ng i khác. Có nhi u cu c bi u tình và nhi u cu c ch ng bi u
tình. Ki u nh tình tr ng vô Chánh Ph gi ng nh th i k kh i nghĩa h i
1945 v y. L c l ng ph n lo n c a Mi n Nam táo b o l m, h nã bách kích
pháo, h đ t mìn các c u, kho xăng và kho đ n. T i C n Th , m t trung tâm
chính buôn bán lúa g o c a các t nh Mi n Tây và là m t giang c ng chính
c a Vùng Đ ng B ng, l nh thi t quân lu t đ c áp đ ng r t nghiêm túc t 6
gi chi u đ n 6 gi sáng. Đã có nhi u đ ng dây v t biên ra ngo i qu c.
Nh ng ph n nhi u là ng i Trung Hoa. Vì tr c h t là các tàu đánh cá và
các tàu hàng h i đã l y t n quá m c : m i tri u đ ng m i ng i cho m t
chuy n v t biên. Và sau n a là khi h t i Mã Lai, Singapore, hay Thái Lan,
thì ngay l p t c h đ c c ng đ ng ng i Trung Hoa qu c gia đó gi u kín,
và có trách nhi m làm gi y t h p pháp cho h . Trong khi ng i Vi t Nam thì
không có m t t ch c nào t i p đón h nên th ng b đ u i v .

- C ng s n h không th ngăn ch n đ c chuy n đó sao ?

- Đâu có d dàng. H không có bao nhiêu tàu chi n. (H i Quân Mi n Nam
đã đ a đ c h t t c tàu chi n lo i đi bi n v h t đ o Guam). B bi n

Miền Nam đã được phát triển từ lâu đời và những người dân chài thu hoạch lòng hồ từ những chi tiết như các sông ngòi từ những ngõ ngách cho đến các vịnh nhỏ nhỏ. Tất cả những gì người dân có thể làm được là tăng cường kỹ thuật soát dòng sông, bắt buồm các hành khách nào đi đến các thành phố ven biển để đi bộ những đoàn tàu có hàng nghìn người. Ngoài ra cũng có một số chi nhánh khác không phải Miền Tây. Thí dụ như vùng Đông Bộ của Sài Gòn, gần Xuân Lộc và Phan Thiết, được theo Rừng Lát, có một số binh sĩ Dù tham gia chuyến xe đò rời đi những hành khách vào rừng để tuyên truyền chống cộng. Các quân xa cũng tham gia các phần mình. Một ông đi tá điền từ miền bắc đến vùng Đèo Bông của Nha Trang và Biên Hòa đang chờ huy động vùng kháng chiến này. Ông đã tập trung được một lực lượng rừng rậm có kỹ thuật khoanh vùng vài ngàn người gồm có Dù, biệt đội quân Thanh Yên Quân Lộc Chiến và những người chuyên thoát được các đơn vị 18 binh. Họ chờ chờ đợi ở ven đêm.

Trên vùng Cao

Nguyên thì có lực lượng Fulro (Một Trần Thanh Nhứt của các sĩ quan cấp áp bức), một lực lượng đã từng không nhìn nhận chính quyền của Tổng Thanh Thiệu mà cũng đã bị các quân sự làm cho thất vọng. Họ vào chiến khu ven biển khoanh vùng 4 tiểu đoàn chuyên tác chiến vùng rừng rậm. Được công của họ đã tiến công Pleiku 2 lần.

Trong vùng Hố Nai, những người trẻ được đưa đi tập huấn ra gần những người công giáo và lính chính quy Bộ Việt. Đã có gần 300 chú "bố dể" đã bị giết từ sau ngày Sài Gòn bị chiếm. Con đường đi Dalat và đi Vũng Tàu bị cắt đứt từ nhiều lần.

Ở ven biển của Sài Gòn có nhiều binh sĩ thu hoạch giáo phái Cao Đài đã vào rừng vùng Núi Bà Đen.

- Có một Bộ Tham Mưu bí mật nào khả dĩ để khả năng để phân tích thành một hành động chung giữa các lực lượng đó không ?

- Tôi không có một chi tiết nào khác ngoài những gì mà tôi đã nói với anh. Các truyền đơn mà các lực lượng này rời ra có mang chữ ký của lực lượng Lộc, của Giám đốc Nha Chiến Tranh Chính trị, của lực lượng Trần Hưng Đạo, của Tiểu Lữ Đoàn Vùng I, và của lực lượng Bùi Thế Lân, của Tiểu Lữ Đoàn Thanh Yên Quân Lộc Chiến.

- Th mà ng i ta nói là c 3 t ng n y đ u đang Hoa K .

- Cũng có th m. Ai cũng bi t là h r t bình dân và anh em c u quân nhân Miền Nam không bi t là h đã đ c ng i M b c đi. Có th là nh ng sĩ quan ch huy các c ng kháng chi n đã dùng tên tu i và uy tín c a m y t ng lãnh n y đ d kêu g i và m thân binh cũng nên. Dù mu n dù không thì dân chúng ng h nh ng ng i kháng chi n m i n y, t p t cho h và không t giác h . Anh Ph m lau m hôi trán và i t p t c nói:

- " N y anh Darcourt, tôi cũng c n ph i nói v i anh v ng i b n c a anh, Đ c cha Thu n đó. Ngày 14 tháng 8 v a qua, Đ c T ng Giám M c Bình và Đ c Phó T ng Giám M c c a ông là Đ c Giám M c Thu n đ c g i t i Dinh Đ c L p, n i làm vi c c a Ban Quân Qu n. Khi đ n n i thì ng i ta cách ly hai ng i ra. Đ c Cha Bình ph i ng i nghe m t bài đ n văn dài c a chánh quy n . Ng i ta nói nh m v c a ông là g gìn an ninh và tr t t trong c ng đ ng giáo dân và theo dõi sát c ng đ ng đ h thi hành nghiêm ch nh lu t cách m ng . Vào cu i bu i nói chuy n, Đ c Cha Bình yêu c u h giao hoàn i cho ông Đ c Phó T ng Giám M c . Ng i ta đã tr ỉ cho ông là :

-"Đ c Giám M c Thu n đã đ c xe công an đ a tr v đ a ph n c a ông ta Nha Trang. S có m t c a ông đây làm r i lo n tr t t công c ng"Gi đây Đ c Cha Thu n b qu n thúc trong m t ngôi làng nh cách thành ph Nha Trang vài ch c cây s v phía Nam . Ông s ng trong m t căn nhà lá, m i ngày đ c lãnh 100 \$ (t ng đ ng v i 50 xu đ đ ông mua vài món rau c i.) và 200 gram g o (Kh u ph n h ng ngày c a m t tr em 6 tu i), và không đ c t p b t c ai. V ỉ không ph i ch có các linh m c công giáo là đáng cho mình lo ng.

Th ng t a Thích trí Quang c a chùa n Quang, ng i đã góp công trong vi c h b ch đ c a T ng Th ng Di m năm 1963 v i chi n đ ch t thiêu c a các s s i, và là ng i ch ng đ i t i cùng T ng Th ng Thi u... đã b b t ngày 12 tháng 8 và b giam vào phòng t i khám Chí Hòa. T lâu r i Th ng t a Thích trí Quang đã đ c coi nh là ng i c a c ng s n. Nh ng, t sau ngày Sài Gòn b chi m, và cho t i khi ông b b t, ông không ng t

hành chánh, Miền Nam Việt Nam đã b đ t d i quy n cai tr c a các Ban Quân Qu n trung ng Sài Gòn hay các t nh, trên th c t không có liên l c gì v i nhau c . V n đ đ c đ t ra là "m t Chánh Ph dân s " trong t ng lai s đ c thành l p Sài Gòn ;

n u không có th c quy n thì Chánh Ph n y s ch là m t phái b đ i di n c a Chánh Ph Hà N i trong nh ng lãnh th b chi m đóng mà thôi..

Các c quan hành chánh và quân s s b ám nh vì nh ng v n đ chánh tr và nh ng bài toán v an ninh; nh m v ch y u c a h là chuy n đ i tâm tr ng và tinh th n c a dân chúng Miền Nam cách nào đ h có th ch p nh n m t cu c th ng nh t nhanh chóng hai Miền Nam B c Việt Nam .

N l c tr c tiên là ph i ti n t i vi c đ t m t n n t ng chánh tr và m t c c u hành chánh m i, nh m b o đ m cho dân chúng có đ c m t môi tr ng v ng ch c h u tránh m i l ch l c v t t ng cũng nh v hành đ ng. Đ ng th i cũng ph i có n l c v s t ch c và đ u hành các tr i t p trung c i t o trong đó h u h t các c u cán b quân cán chánh ph i ch u qua m t th i gian tùy theo s ti n b c a các tù nhân theo nh báo chí c a Chánh Ph đã loan báo. Các v n đ kinh t ch là hàng th y u và không ph i là m i b n tâm c a chánh quy n m i. Không có gì g p rút ph i làm cho b máy kinh t ch y i, và m t s trì hoãn nh v y Miền Nam đ c gi cùng lúc v i s h th p m c s ng c a ng i dân s giúp th ng nh t d dàng h n v i Miền B c v n đã nghèo đói s n t lâu r i. Ngoài ra vì con s th t nghi p tăng lên quá nhanh, m t ph n dân chúng Miền Nam b đói; hành đ ng phát g o cho các gia đình không có l i t c, và cho th thuy n c a nhi u xí nghi p, đã t p cho dân chúng Miền Nam thói quen nh v vào chánh quy n .

M t hành đ ng quan tr ng khác đ c ti n hành đ bu c nh ng ng i dân lính n n, nh ng ng i không có công ăn vi c làm và t t c nh ng ng i "vô ích" ph i r i kh i thành ph đ tr v nguyên quán, ho c đi đ nh c trong nh ng vùng ít dân c mà chánh quy n đã quy t đ nh nâng lên hàng có giá tr . Ch t ch Hu nh t n Phát v a tuyên b là 3 tri u r i ng i ph i r i kh i thành ph (trong s đó ch riêng thành ph Sài Gòn đã có 1 tri u r i). M c d u có nhi u c g ng trong công tác tuyên truy n và kích thích v v t ch t, dân chúng ch tr l i ru ng r y c a mình h t s c ch m ch p.

N n kinh t Miền Nam đang xu ng d c vì n n l m phát phi mã do không có thu nh p công c ng, do vì n n hành chánh cũ đã bi n m t, do vì s ng ng

tr g n nh hoàn toàn c a m i ho t đ ng kinh t . T ngày 1 tháng 5 đ n 1 tháng 8, giá c đã tăng v t, lên 70%. T nh ng l i tuyên b c a nh ng đ i bi u đ n t Hà N i, ng i ta suy ra là Mi n B c có khuynh h ng v k ngh , và Mi n Nam thì có khuynh h ng v nông nghi p.. Do đó m i có nhu c u chuy n s l n dân chúng t thành th v thôn quê, và chuy n c s k ngh t Mi n Nam ra Mi n B c .

Ch ng trình c a CPLTCHMN đã có ghi rõ là tài s n c a t nhân s đ c gi l i và đ i s ng cũng nh tài s n c a ng i ngo i qu c s đ c b o v . Tuy nhiên có nhi u tin t c có th m quy n t Hà N i và đ c bi t là bài báo đ c đ ng ngày 28 tháng 5 trong t Nhân Dân, m t b ph n c a đ ng c ng s n, đã cho th y nhi u h n ch tr m tr ng trong b n tuyên b c a CPLTCHMN , nh : Ch có tài s n c a t nhân thu c các xí nghi p nào không có c ng tác v i đ qu c hay v i chánh quy n ph n đ ng cũ thì m i đ c b o đ m đ c gi l i.

Ông Phó Ch T ch c a "T ng Liên Đoàn Lao Công T Do" v a tuyên b là 70 ph n trăm các xí nghi p c a Mi n Nam Vi t Nam k t nay s đ c đ t đ i s qu n lý hành chánh .

Có r t nhi u quy t đ nh đã khi n cho n n kinh t t do b s p đ . và đ y các xí nghi p đ n ch phá s n ho c b chánh quy n c ng s n "qu n lý" :

- đóng c a các ngân hàng ngay t ngày 30 tháng 4 và phong t a các ch ng m c g i ti n ti t ki m, nh ng l i b t bu c ph i tr ti n ng tr c c a ngân hàng; m t h th ng ngân hàng m i đ c thi t l p th t ch m ch p, nh ng ch có nh ng xí nghi p có "phép đi u hành" m i x đ ng đ c.- b t bu c các xí nghi p ph i gánh ch u các chi phí quan tr ng: tái thu nh n các nhân viên đã b sa th i t tr c ; Ph i tr l ng cho th thuy n không làm vi c (vì xí nghi p b đóng c a theo l nh c a chánh quy n); ph i tr ti n b i th ng cho ngh vi c th t n ng, t ngày 30/4 / 75, c cho nhân viên không b sa th i hay không xin ngh vi c.

- có bi n pháp "c m bán" mà không nghĩ gì t i nhu c u c a xí nghi p hay các nhu c u c a th tr ng.

- quy t đ nh "qu n lý" các xí nghi p mà ch nhân đã r i khòi n c Vi t Nam hay nh ng xí nghi p nào mà chánh quy n còn nghi ng v ch quy n th t s c a nh ng ng i ch nhân.- Không có m t kh năng nào đ nh p c ng hay xu t c ng.

- Thông tin và Liên c v i th gi i bên ngoài b co c m i ch còn có đi n báo. Đ ng th tín ch đ c thi t p i vào ngày 1 tháng 9, nh ng gi i h n không quá 500 gram. Chánh quy n m i ki m soát th t ch t ch và đ c đoán t t c các ngành kinh .

K t ngày 30 tháng 4, mà c ng s n gi i là "ngày gi i phóng", Ban Quân Qu n n m quy n ki m soát h u h t các xí nghi p; trong hai tháng, ho t đ ng chính y u c a h ch có thi t p các b n ki m kê t t c tài s n, b t đ ng s n và đ ng s n và các kho tàng hi n h u.

T ngày 1 tháng 7, có nh ng v "Giám Sát Trung ng" đ c đ t vào các xí nghi p. H là đ i bi u c a chánh quy n , v a là Giám Sát, ki m tra tài chánh, v a là cán b c a Chánh Ph , có đ y đ th m quy n đi u tra r ng rãi. T t c m i d ch v c a xí nghi p đ u ph i đ c "khán" qua và "ch p thu n" c a nh ng v Giám Sát n y.

Tuy nhiên ch nhân c a xí nghi p v n cón trách nhi m đ i v i xí nghi p, m c d u đã m t h t quy n hành.

Có nh ng công ty qu c doanh hay nh ng t ch c "bán chánh th c" đ c thành hình đ b o đ m vi c phân ph i hay bán ra h t m i s n ph m làm ra; các xí nghi p không đ c quy n t kh c d ch v c a nh ng t ch c đó. Giá c đ c chánh quy n đ n ph ng n đ nh, nh ng các n i mua tr ti n th t ch m tr . Có m t s c quan quân s ho c hành chánh đã đem bán i ngoài th tr ng t t c hay m t ph n hàng hóa mà h đã mua đ c c a các xí nghi p.

K ho ch s n xu t và nh ng s h ng d n đ u đ c các B Hà N i thi t p; không có m t c quan hành chánh kinh nào th t s có m t Sài Gòn

H u h t t t c d ch v xu t nh p c ng đ u ng ng h n. T t c nh ng giao d ch v i ngo i qu c đ c gi i h n trong vài chuy n hàng t v t do nh ng "qu c gia anh em" gi i t ng v i t cách nhân đ o (ng th c và x ng d u c a Liên Xô, đ ng c a Cuba v.v..)

Nh ng hi p c h u ngh và h p tác kinh t đ c ký v i Liên Xô, v i

Algérie, vớt Lybye và Irak đã đổ c chánh quy n loan báo, nh ng n i dung không bao gi đ c ti t l . Úc Châu cũng nh m t s qu c gia B c Âu cũng có h a s vi n tr kinh t .

Có nhi u kho d tr hàng hóa coi nh s n sàng đ xu t kh u, nh ng do vì chánh quy n hoàn toàn không có đ kh năng, nên s hàng hóa đó v n b phong t a t i ch . T ng lai c a các xí nghi p Pháp b liên l y r t tr m tr ng. Không có m t th th c chánh tr t ng quát nào đ c n đ nh. Nh ng s tr ng đ ng và nh ng s t m gi đ ng nhiên đã làm h i các xí nghi p Vi t Nam và c a Pháp không phân bi t, theo t ng lãnh v c ho t đ ng, nh nh ng ngân hàng và nh ng đ n đi n l n. M t s d ch v đ c dành riêng cho chánh quy n (thuê bao ph ng ti n hàng h i và c c phí cho tàu bè). Buôn bán qua d ch v nh p c ng cũng thu c đ c quy n c a Nhà N c. Không còn gì nghi ng là Hà N i đã có v ch ng đ i s duy trì nh ng ho t đ ng kinh t c a ng i Pháp. V th c a Hà N i xem ra r t là đ n gi n: Vào năm 1954, t t c m i quy n l i c a ng i Pháp B c Vi t đ u m t s ch ti p theo s ki n Đi n Biên Ph . Năm 1975 ngày nay quy n l i c a ng i Pháp ch c cũng s b m t h t Mi n Nam Vi t Nam sau ngày c ng s n chi m đ c Sài Gòn. Ch a có m t l i tuyên b chánh th c nào đ c loan báo theo chiu h ng n y , nh ng các cán b cách m ng đã nhi u l n khoe khoang v i c t a Vi t Nam v s tình n y.

H u h t các xí nghi p Pháp đang lâm vào tình tr ng s p b phá s n, tr m t vài tr ng h p ngo i l đ c bi t có đ c hoàn c nh may m n (còn t n tr đ c nhi u nguyên li u lúc m t Mi n Nam , hay x đ ng nguyên li u đ a ph ng):

- ti n m t trong kho đã c n, chi th ng quá cao mà thu thì không có gì, đã không nh n đ c ti n ng tr c c a ngân hàng, mà còn ph i hoàn tr các kho n cho vay c a ngân hàng t tr c ngày m t Mi n Nam .

- Nguyên li u t n tr c n đ n mà hoàn toàn không có kh năng thay th trong t t c m i tr ng h p.

- Tr c tiên lá chánh quy n quân s , bây gi có khi là chánh quy n dân s ,

nh ng trong m i tr ng h p c hai đ u không chút quan tâm đ n t ng lai c a các xí nghi p. - Nghi p v bán s n ph m đã b t đ u đ c các t ch c "Bán-Chánh Ph " u ái lo ng h t giùm. - T t c các ch nhân xí nghi p đ u m t h t quy n quy t đ nh.

N u vì nh s khéo léo c a các v giám đ c và nh h có giúp đ qua l i gi a h v i nhau , nên ph n l n các xí nghi p ch a đóng c a, m t s khá l n công ty đã quy t đ nh cho h i h ng nhân viên ng i Pháp. Văn phòng và Ban Đ u Hành c a Phòng Th ng Mãi Pháp ch còn có 12 trên 32 ng i hi n di n tr c khi Sài Gòn b chi m đóng.

Các xí nghi p chi dùng t t c nh ng gì mà h hi n có; h u h t đ u b đ y vào tình th suy s p mà vì h còn c g ng gi cho xí nghi p không b phá s n nên tình tr ng tài chánh c a h càng ngày càng thêm bi đát. T bây gi là đã có m t s xí nghi p th y c n ph i đi đ n quy t đ nh đóng c a. Nh ng chánh quy n quân s đã ch ng nh ng không cho phép mà h còn b t bu c h ph i ti p t c tr l ng cho nhân viên c a h ; ngay nh chuy n cho ngh vi c t ng ph n cũng b c m. Và nh th là các giám đ c công ty, xí nghi p ng i Pháp đang tr thành nh ng "con tin" c a th thuy n.

Trên bình di n nhân viên, ng i Pháp m i đ ng c p đ u r t chán n n. T h n 4 tháng nay h không đ c ra kh i Sài Gòn và không nh n đ c th t báo chí nào h t. Tình tr ng sinh s ng c a h th t là r t khó khăn. Thu c men tìm không ra , và các b nh vi n thì cũng không có thu c. Không có m t quy t đ nh nào cho ngày t u tr ng. M i s liên l c v i chánh quy n đôi lúc không đ c nh n l m, và r t là khó khăn v i các y Ban cách m ng . Có quá nhi u chuy n t ch thu nhà c a. Không có m t s b o đ m nào đ tìm l i đ c căn nhà và bàn t gh c a mình lúc mình v ng m t, mà cũng không đ c phép g i hay mang theo nh ng v t đ ng cá nhân c a mình, n u có may m n đ c r i kh i Sài Gòn . Xin đ c m t chi u khán xu t c nh không có nghĩa là s có đ c m t ch trên phi c . Và có đ c m t ch trên chuy n bay không có nghĩa là vào đ c phi tr ng; đã có nhi u chuy n đi b h y b vào gi chót. Và c th h u h t ng i Pháp đ u mong m i đ c r i kh i Vi t Nam .

Do đó, gi đ c quy n l i kinh t c a ng i Pháp Vi t Nam qu là m t đi u quá không ch c ch n, vì nó tùy thu c hoàn toàn vào nh ng y u t chánh tr .

Nh ng ho t đ ng quan tr ng đã không còn n a; các ngân hàng b chi m h u và b t ch thu, các h ng b o kê đang n m ch đ "t gi i tán", chuy n ký g i tàu thuy n và môi gi i hàng h i đã b c m; nghi p v nh p c ng thì

cũng bị cấm, hàng xuất khẩu của các đơn vị liên bang "quản lý" (tạm gọi)
Nói một cách tổng quát thì tất cả những xí nghiệp (liên hiệp, hay trung bình)
đều có xem như bị tiêu tan trong một thời gian ngắn.
Những người đi đầu cho quy trình kinh tế của người Pháp ở Việt Nam đã
một phần hy vọng đã rời khỏi Việt Nam hay đang cố gắng rời khỏi đây.
Những biện pháp liên quan đến sự ra đi của những người có trách nhiệm
trong xí nghiệp đã biến họ thành những con tin trong tay chính quyền và
những Ủy Ban Cách mạng để phá hoại. Xí nghiệp thì bị cấm không cho
đóng cửa, mà nhân viên thì phải đi công tác trực tiếp!
Một sự tranh chấp rất nặng nề đang sắp diễn ra...

---

*Chú Thích:(1) Có một cuốn phim loài động vật ở Pháp mà vợ tôi nghe đã
đi xem chỉ một tuần ở Tây Đức, cách đây 2 tháng.*